

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Middelthuns gate 29

Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no

Vår dato: **09 JUL 2008**
Vår ref.: NVE 200704052-46 kte/lhb
Arkiv: 511/Jæren Energi AS
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Lars Håkon Bjugan
22 95 93 58

Org.nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
7694 05 08971

Jæren Energi AS – Høg-Jæren vindkraftverk. Oversendelse av klager på NVEs vedtak.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) meddelte 23.5.08 Jæren Energi AS konsesjon for å endre tidligere gitte konsesjon for å bygge og drive Høg-Jæren vindpark med tilhørende infrastruktur. NVE ga konsesjon til å øke antallet vindturbiner i vindkraftverket fra 27 til 32.

Følgende har påklaget NVEs vedtak:

- **Norsk Ornitologisk Forening avdeling Rogaland**
- **Ådne Undheim**
- **Sigmund og Gudveig Langerak**
- **Ingolv Helland**

Det vises til vedlagte notat av 19.5.08 og tidligere vurderinger i notat av 7.9.04 ved behandling av den opprinnelige konsesjonssøknaden fra Jæren.

Bakgrunn

I september 2004 meddelte Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) Jæren Energi AS konsesjon og ekspropriasjonstillatelse for å bygge og drive Høg-Jæren vindkraftverk på grensen mellom Time og Hå kommuner. Det ble gitt tillatelse til et vindkraftverk bestående av inntil 27 vindturbiner og en installert effekt på inntil 80 MW.

NVEs vedtak ble påklaget av:

- Naturvernforbundet i Rogaland
- Stavanger Turistforening
- Fortidsminneforeningen, avdeling Rogaland
- Ådne Undheim
- Sigmund og Gudveig Langerak

I brev av 22.12.05 oversendte NVE klagen til Olje- og energidepartementet (OED). Det vises til notat av samme dag for NVEs vurdering av klagen. I brev av 6.9.05 ga OED endelig tillatelse til å bygge og drive vindkraftverket på Høg-Jæren. Miljøverndepartementet stadfestet reguleringsplanen for tiltaket i brev av 11.10.05.

Endringssøknad

Jæren Energi søkte 5.3.08 om å endre antallet vindturbiner i vindkraftverket. Det ble omsøkt å øke antallet vindturbiner. Vindkraftverket ville dermed kunne bestå av 32 vindturbiner, hver med en installert effekt på 2,3 MW og en samlet installert effekt på 73,6 MW.

NVE ga 23.5.08 konsesjon til endringen. NVEs vedtak ble begrunnet med at endringen ikke ville gi vesentlige negative virkninger for landskap, fugl, støyforhold, skyggekast eller bebyggelse. Planområdet for vindkraftverket ble ikke endret. Vindturbinenes fysiske størrelser ble endret ved at navhøyden ble redusert fra 100 til 80 meter og rotordiameteren ble redusert fra 100 til 92,6 meter. Det vises til notatet "Bakgrunn for vedtak" av 19.5.08.

Klagene

Følgende har påklaget NVEs vedtak av 23.5.08:

- Norsk Ornitologisk Forening avdeling Rogaland
- Ådne Undheim
- Sigmund og Gudveig Langerak
- Ingolv Helland

Norsk Ornitologisk Forening avdeling Rogaland (NOF Rogaland) oversender sin klage i brev av 13.6.08. Av brevet betviler NOF Rogaland lovligheten av vedtaket NVE har fattet da utredningene er mangelfulle. Videre mener klager at økningen i antall vindturbiner innebærer en så vesentlig økning at det skulle vært utarbeidet tilleggsutredninger eller en ny konsekvensutredning. Etter NOF Rogaland sin mening har NVE begått saksbehandlingsfeil da det ikke er tatt stilling til om ny konsekvensutredning var nødvendig eller ikke, og i tilfelle hvilket utredningsprogram som i så fall skulle vært lagt til grunn. Etter klagers mening burde et nytt utredningsprogram blitt lagt ut til høring og fastsatt av NVE.

Videre sier NOF Rogaland at tiltakshaver i endringssøknaden ikke har gjort godt nok rede virkningene av den omsøkte endringen. De savner vurderinger av virkninger for særlig myrsnipe og andre rødlista hekkende arter eller trekkende rovfugl. Klager viser til nye opplysninger om et omfattende rovfugltrekk i de sørlige og høyereliggende delene av Jæren. Spesielt peker NOF Rogaland på at tiltakshaver ikke har gjennomført undersøkelser av særlig myrsnipe som forutsatt. Det pekes også på at rapporten om rovfugltrekket på Jæren i regi av AMBIO Miljørådgivning ikke er gjort offentlig og at NOF Rogaland dermed ikke har hatt mulighet for å bruke denne som grunnlag for å vurdere endringssøknaden.

Uavhengig av de prosessuelle manglene i saksbehandlingen mener NOF Rogaland at de negative følgene av endringen gjør at tiltaket ikke må gjennomføres. Det pekes på at tiltaket vil øke arealinngrepene i området, øke kollisjonsrisikoen, redusere potensielle hekkeområder for særlig myrsnipe og hekkeområder for andre arter på rødlista.

Ådne Undheim blir representert av Advokatfirmaet Haver og påklager NVEs vedtak i brev av 13.6.08. Undheim mener vedtaket om å gi konsesjon til endringssøknaden er ugyldig da vedtaket bygger på utenforliggende/usaklige hensyn. I brevet sies det at klager vil komme tilbake til et utfyllende klageskriv innen utløpet av 19.6.08.

I brev av 24.6.08 skriver Advokatfirmaet Haver at Undheim har hatt planer om å sette opp vindturbiner på sin eiendom siden 2001 og at han derfor motsatte seg at Jæren Energi skulle få tilgang til eiendommen. Videre beskrives prosessen knyttet til ekspropriasjon der kravet om ekspropriasjon av Undheim eiendom ble frafalt av Jæren Energi. Det vises til prosesskriv av 12.9.06 fra Jæren Energis prosessfullmektig advokat Bjørn Haukland som følger vedlagt klagen.

Av begrunnelsen for klagen går det frem at klager mener tiltaket vil frarøve hans mulighet til å sette opp vindturbiner på sin eiendom. Det påpekes at det er plassert fire vindturbiner (vindturbin nr. 28, 30, 31 og 32) like ved grensen til Undheims eiendom. De er ikke enig i Jæren Energi sin vurdering om at endringen i vindkraftverket vil være den mest optimale utbyggingsløsningen for å utnytte vindressursene i området og viser til at det i skjønnsforhandlingene ble opplyst at Undheims eiendom var en av de eiendommene innenfor det konsesjonsgitte området som var best egnet til vindkraftutbygging. På bakgrunn av dette synes klager at Jæren Energi sin begrunnelse fremstår som lite troverdig. Etter klagers mening er vindturbinene først og fremst tatt ut av økonomiske hensyn. Det anføres at klager mener vedtaket bygger på utenforliggende/usakelige hensyn.

Det påklagede vedtaket innebærer etter klagers mening også en omgåelse av det grunnleggende prinsipp om at grunneier skal ha full erstatning ved inngrep i eiendomsretten, og viser til at vindturbiner på naboeiendommene stenger for en utbygging av vindkraft på Undheims eiendom.

Klager mener også at NVE har begått saksbehandlingsfeil da det ikke er kommentert at man har tatt ut et område med svært gode vindforhold og at det heller ikke er kommentert at vedtaket stenger for en utbygging av vindkraft i et område som åpenbart er svært godt egnet for vindkraft. Klager mener NVE tvert i mot har lagt til grunn at konsesjonsområdet forblir uendret og at endringssøknaden kun gjelder vindturbinenes antall og størrelse og at dette ikke medfører riktighet jf sitatet "*...endringen ikke vil gi vesentlige negative virkninger for landskap, fugl, støyforhold eller bebyggelse*" fra NVEs begrunnelse for vedtaket. Klager mener på bakgrunn av dette at det ikke kan være tvil om at saken ikke er tilstrekkelig utredet, jf forvaltningslovens § 17, første ledd. Klager anfører derfor at det foreligger saksbehandlingsfeil som utvilsomt har virket inn på vedtakets innhold jf forvaltningslovens § 41.

Klager ber om at vedtaket oppheves som ugyldig og at NVE omgjør vedtaket om å gi konsesjon til endringsforslaget fra Jæren Energi AS. I motsatt fall bes det om at klagen oversendes Olje- og energidepartementet for endelig klagebehandling. Klager ber i alle tilfelle om at klagen gis oppsettende virkning jf forvaltningslovens § 42.

Sigmund og Gudveig Langerak påklager NVEs vedtak i brev av 14.6.08. Klagerne viser innledningsvis til tidligere brev der det er påpekt forhold som de mener må føre til at konsesjon ikke innvilges. De mener NVE ikke har tatt hensyn til innkomne merknader og at tillatelsen ikke er fundert på et faglig grunnlag.

Klagerne viser til de utførte visualiseringene og peker på at det har blitt reist kritikk som disse. De støtter denne kritikken og mener visualiseringene ikke gir et riktig bilde av hvordan vindkraftverket vil kunne bli seende ut. Det pekes spesielt på at visualiseringene med 100 meter høye vindturbiner fra 2003 er vist i et mye mindre format enn de vindturbinene som tiltakshaver nå ønsker å benytte. Videre ønsker klagerne at ny teknologi brukes til å bestemme om endringen vil gi vesentlige virkninger for landskapet. De mener at det nå er enkelt og billig å lage en 3D-modell av prosjektet.

Klagerne mener at endringen av tiltaket vil medføre mer støy for den nærmeste bebyggelse. Klagerne mener det er feil at endra retningslinjer for støy brukes til å presse inn enda flere vindturbiner i området. Det mener det heller ikke kan tas hensyn til leplanting.

Videre mener klagerne at større turbintetthet og lavere vindturbiner vil medføre økt kollisjonsrisiko. De savner utredninger knyttet til fuglelivet og spesielt med tanke på det fugletrekket som er kartlagt på Jæren. De påpeker at tiltakshaver ikke har fulgt opp vilkåret vedrørende oppfølgende undersøkelser av sørlig myrsnipe.

Klagerne er uenig i NVEs utsagn om at planområdet ikke endres. De mener vindturbinene flyttes lenger ut mot grensene av planområdet og spesielt mot vest. De mener dette øker eksponeringene mot Låg-Jæren og gir store negative virkninger for opplevelsen av landskapet fra Låg-Jæren som har et stort befolkningsgrunnlag.

Videre mener klagerne at nye retningslinjer for jordvern må legges til grunn i saken. Etter deres mening er NVEs oppfatning gammeldags og ikke i tråd med riskpolitiske retningslinjer. Det bes om at Landbruksdepartementet foretar en faglig vurdering av hensynet til jordvern før saken sluttbehandles.

Ingolv Helland klager på vedtaket i brev av 4.7.08. Av brevet går det frem at han vil gjøre NVE kjent med at han har en pågående rettssak mot Jæren Energi vedrørende 6 feilplasserte vindturbiner kloss inntil hans eiendom. Helland mener vedtaket bygger på en rekke uriktige opplysninger blant annet knyttet til visualiseringer og dokumentasjon av fuglelivet på Høg-Jæren.

Han ber om at klagen gis oppsettende virkning.

Jæren Energis kommentarer til klagerne

Jæren Energi AS har i brev av 1.7.08 kommentert klagerne fra NOF Rogaland, Ådne Undheim og Sigmund og Gudveig Langerak tematisk. Klagen fra Ingolv Helland er ikke kommentert av Jæren Energi da den ble fremmet 4.7.08. Jæren Energi har følgende kommentarer til klagerne:

1. Visualiseringer og animasjoner:

Moment i klage:

"Langerak mener at visualiseringene som er laget er feilaktige og at de er dårlig laget. Langerak viser til at visualiseringene fra 2003 viser møller med 100 meters tårn og at disse fremstår feilaktig sammenliknet med visualiseringene fra 2008."

Jæren Energis kommentar:

"Jæren Energi vil gjerne understreke at visualiseringene som Langerak viser til fra 2003, har hatt 80 meters tårn (ikke 100 meter som Langerak hevder). I opprinnelig konsesjonssøknad fra 2003 ble det visualisert 32 møller av en 2,5 MW mølle med 80 meter tårn som den gangen ble vurdert som aktuell. Det ble i tillegg visualisert en utbyggingsløsning med 100 meter tårn fra enkelte fotostandpunkter i søknaden fra 2003. NVE ga, på grunn av forventet økning av møllestørrelse, konsesjon for 27 x 3,0-3,5 MW møller. I visualiseringene som er presentert i søknad om konsesjonsendring er det visualisert 27 x 3 MW møller med 100 meter tårn og 100 meter rotordiameter (som er det opprinnelig konsesjonsgitte alternativet) og 32 x 2,3 MW møller med 80 meter tårn og 93 meter rotordiameter (som er det foretrukne alternativet). Disse visualiseringene er laget for å kunne sammenlikne utbyggingsløsningen som det ble gitt konsesjon for i 2004 (stadfestet av OED i 2005) og utbyggingsløsningen som det nå søkes en konsesjonsendring for."

Når det gjelder sammenlikning av visualiseringer, erkjenner Jæren Energi at visualiseringen fra Buevegen fra 2003, som Langerak viser til i høringsuttalelse fra mai 08 ikke gir et helt korrekt bilde av vindparken. Jæren Energi mener at visualiseringene fra Buevegen som er laget i 2008 gir et mer representativt bilde. Når det gjelder de 12 andre visualiseringene, er forskjellen i visualiseringer fra 2003 og 2008 ubetydelige til små og vi mener at visualiseringene fra disse 12 stedene gir et riktig inntrykk av vindparken både for nye og gamle visualiseringer. Jæren Energi viser ellers til NVEs vurderinger og begrunnelser i 'Bakgrunn for vedtak' av 23.05.08.

Langerak klager på at vindmøllene er for utydelige i visualiseringene. Til visualiseringene er standard beregningsverktøy WindPro anvendt. WindPro er industristandard som benyttes av de fleste innen vindkraftbransjen, både energiaktører, konsulenter, myndigheter m.m.. Visualiseringene er utført i henhold til standarder som er spesifisert i WindPro. Gjeldende lysforhold og grad av skyer på himmelen legges inn som inngangsverdier i WindPro for at visualiseringene skal gi et mest mulig realistisk inntrykk av hvordan vindparken vil bli seende ut i virkeligheten. Det er i størst mulig grad brukt bilder som er tatt i oppholdsvær med god sikt hvor vindmøllene vil være mest fremtredende. Jæren Energi viser ellers til NVEs vurderinger og begrunnelser i "Bakgrunn for vedtak" av 23.5.08."

Moment i klage:

"Langerak mener at det må lages en 3D-modell for å vise vindparkens virkninger."

Kommentar fra Jæren Energi:

"I forbindelse med søknad om konsesjons- og reguleringsendring er det utarbeidet visualiseringer samt 2D animasjoner som viser vindmøllene med rotasjon basert på standard beregningsverktøy WindPro. Visualiseringer og animasjoner med roterende vindmøller er vurdert å være den beste måten å vise vindparkens faktiske visuelle virkninger fra forskjellige standpunkter. Det er utarbeidet visualiseringer og animasjoner som viser opprinnelig utbyggingsløsning med 27 x 150 meter høye møller og den nåværende utbyggingsløsningen med 32 x 126 meter høye møller. Jæren Energi mener at dette vil gi reelle inntrykk av de to ulike utbyggingsalternativene, og at utarbeidelse av en 3D modell ikke vil tilføre vesentlig tilleggsinformasjon for å kunne sammenlikne de to utbyggingsalternativene. Jæren Energi viser ellers til NVEs vurderinger og begrunnelser i "Bakgrunn for vedtak" av 23.5.08."

2. Støy

Moment i klage:

"Langerak mener at det totale støynivået etter en eventuell konsesjonsendring ikke må overstige det støynivået som var før endringen."

Kommentar fra Jæren Energi:

"Jæren Energi har under arbeidet med vindparken på Høg-Jæren forholdt seg til gjeldende regelverk for vindkraft og støy fastsatt av Statens Forurensningstilsyn og Miljøverndepartementet. Dette er også forutsetningen for NVEs konsesjonsbehandling og for kommunenes arealplanlegging. Støynivå under grenseverdiene ved nærmeste bebyggelse ansees som akseptabelt ved etablering av vindkraftverk. Ved beregnet støy over grenseverdiene vil NVE i en konsesjonsavgjørelse gjøre en konkret vurdering av og muligheter for avbøtende tiltak i hver enkelt sak. Denne vurderingen baseres på støynivå, berørt bebyggelse, vindskygge, terrengforhold som kan dempe støy og øvrige fordeler og ulemper ved anlegget.

Det ble innført nye støyenheter i Norge i 2006 (L_{DEN}), og det ble på grunn av støy og responsundersøkelser konkludert med at retningslinjene kan gjøres mer liberale når hus ikke ligger i vindskygge. I retningslinjene står det at 'I støysoner som avgrenses av L_{DEN} 45-55 dB kan ny bebyggelse vurderes dersom det kan dokumenteres at avbøtende tiltak gir tilfredsstillende støyforhold

(gul sone). For vindmøller kan denne grenseverdien heves til L_{DEN} 50-55 dB for boliger som ikke ligger i vindskygge mer enn 30 % av et normalår, forutsatt at vindmøllen ikke gir lyd med rentonekarakter. Støynivå på L_{DEN} = 55 dB vil normalt innebære krav om tiltak. En uavhengig konsulent (DONG), som har gjort støyanalysen, har vurdert at ingen bebyggelse i nærheten av vindparken vil ligge i vindskygge i mer enn 30 % av et normalår.

Bebyggelsen på Høg-Jæren vil derfor ikke ligge i verken gul eller rød sone etter en utbygging av vindparken. Beregnet støynivå vil være høyere for noe bebyggelse sammenliknet med beregnet støynivå fra opprinnelig konsesjonssøknad som forholdt seg til datidens grenseverdier for støy. Oppfattet støy vil imidlertid modereres fordi disse husene ikke ligger i vindskygge slik at deler av vindmøllestøyen vil maskeres på grunn av naturlig vindsus. Reell støy vil videre være lavere enn beregnet støy for de fleste hus på grunn av at leplanting rundt husene vil dempe støynivået.

Støyberegningene viser at grenseverdien på L_{DEN} = 50 dBA overholdes for nærliggende bebyggelse. All eksisterende bebyggelse i nærheten av Høg-Jæren vindpark har dermed et støynivå som tilfredsstiller de anbefalte retningslinjene fra Miljøverndepartementet. Ved utbyggingsalternativer som har blitt vurdert, er søkt det å optimalisere energiproduksjon innenfor gjeldende retningslinjer for støy. Det vil i praksis si at støyverdier for nærliggende bebyggelse vil være tilsvarende det samme ved valg av 32 x 2,3 MW som ved valg av 27 x 3 MW møller."

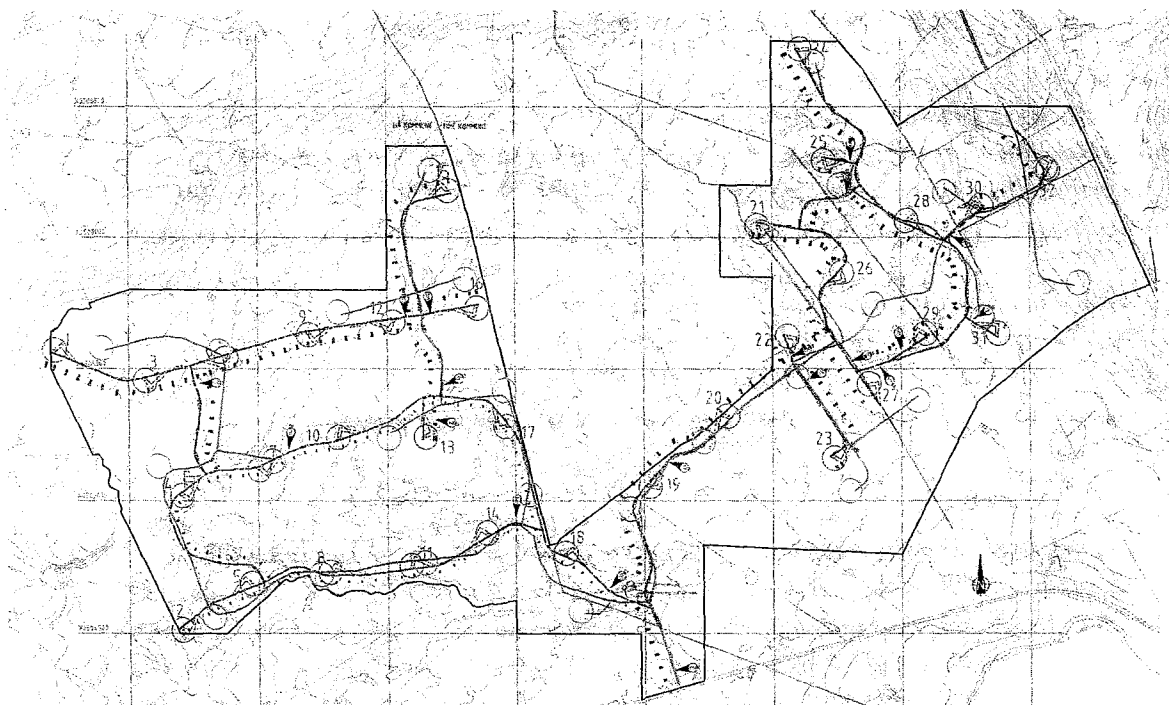
3. Antall møller

Moment i klage:

"Langerak mener at konsesjonsområdet er blitt endret og at det er plassert flere møller mot vest."

Kommentar fra Jæren Energi:

"Det er mest hensiktsmessig å kommentere klagene til Langerak ved å vise til vedlagte kart som viser ny og gammel utbyggingsløsning. Gammel utbyggingsløsning er vist med lilla."

Jæren Energi og innleide konsulenter har forholdt seg til gjeldende konsesjons- og reguleringsområde under hele detaljprosjekteringsarbeidet. Ved utbyggingsalternativer som har blitt vurdert, er søkt det å optimalisere energiproduksjon innenfor gjeldende konsesjons- og reguleringsområde og samtidig overholde retningslinjer for støy. Alle vindmøller, veier, oppstillingsplasser, midlertidige trafikkområder og servicebygg er lokalisert innenfor konsesjonsområdet. Konsesjonsområdet for vindparken er derfor ikke endret. Rotordiameteren er skjematisk vist på plankartet og vingen kan ved enkelte vindretninger sveipe utenfor planområdet. Dette var imidlertid også tilfellet ved den gamle utbyggingsløsningen slik som vist på kartet over.

Jæren Energi mener også at det er feil å hevde at det er en konsentrasjon av møller mot vest. Møllene kan ikke konsentreres i et område da det er nødvendig med en viss avstand mellom møllene. For den foreliggende utbyggingsløsninger er denne avstanden fra 280 til 320 meter avhengig av hvilken vindretning nærmeste vindmølle står mot. Jæren Energi har søkt å utnytte det arealet som er disponibelt i henhold til vedtatt konsesjon og reguleringsplan på en best mulig måte. I forhold til opprinnelig reguleringsplan er det 3 nye møller i Hå og 2 nye møller i Time. Vedlagte kart viser opprinnelig reguleringsplan med 27 x 3 MW møller og ny utbyggingsløsning med 32 x 2,3 MW møller. Figuren viser at endringen ikke medfører en større konsentrasjon av møller mot vest sammenliknet med andre områder i vindparken."

4. Biologisk mangfold

Moment i klage:

"NOF Rogaland og Langerak hevder at en utvidelse fra 27 til 32 møller med lavere tårn vil være uheldig for trekkende rovfugl. NOF Rogaland og Langerak reagerer også på at vilkår satt om særlig myrsnipe undersøkelser i forbindelse med opprinnelig konsesjon ikke er oppfylt."

Kommentar fra Jæren Energi:

"Jæren Energi kan se at en økning av 5 møller vil kunne medføre en marginal økning i kollisjonsrisiko med trekkende rovfugl. Endring i kollisjonsrisiko ved lavere tårnhøyde vil avhenge av flygehøyden til de enkelte fuglearter. Jæren Energi viser ellers til NVEs vurderinger og begrunnelser i 'Bakgrunn for vedtak' av 23.5.08.

Jæren Energi tar til etterretning at NVE vurderer at vilkåret i stadfestet konsesjon om særlig myrsnipe undersøkelser ikke ansees oppfylt. Jæren Energi har tidligere oppfattet at så lenge informasjonen om særlig myrsnipe i Hellandsmyr og omkringliggende områder ble skaffet til veie, så var vilkåret oppfylt. Undersøkelser på særlig myrsnipe ble som kjent utført i regi av Fylkesmannen i Rogaland og NOF Rogaland i 2005 og 2006. Undersøkelsene ble utført av førsteamanuensis Torgrim Breiehagen som er ekspert på særlig myrsnipe fra Universitetet i Stavanger med assistanse fra NOF Rogaland. Jæren Energi har hatt møter og dialog med Breiehagen som har vært ansvarlig for undersøkelsene for å holdes oppdatert på resultatene fra undersøkelsene. I 2005 og 2006 ble det ikke påvist noen hekkende par i Hellandsmyr eller i nærliggende gunstige, men fragmenterte hekkehabitater.

På bakgrunn av tilleggsvilkåret fra NVE fra 23.05.08 om at 'Konsesjonæren plikter å gjennomføre oppdaterte undersøkelser av forekomsten av særlig myrsnipe før anleggsarbeidene igangsettes, om mulig også inneværende år' har Jæren Energi iverksatt undersøkelser i planområdet for vindparken samt Hellandsmyr og andre tilgrensende områder i slutten av mai 08. Undersøkelsene ble utført av Torgrim Breiehagen som også var ansvarlig for undersøkelsene i 2005 og 2006. Årets undersøkelser har brukt samme feltinnsats og metodikk som tidlige års undersøkelser. Undersøkelsene viste at det heller ikke i år ble observert særlig myrsnipe i planområdet for vindparken eller i Hellandsmyr og andre tilgrensende områder. I Synesvarden landskapsvernområde ble det observert særlig myrsnipe

også i år, tilsvarende observasjonene i 2005 og 2006. Breiehagen er i ferd med å ferdigstille en rapport som oppsummerer særlig myrsnipe undersøkelsene i 2005, 2006 og 2008 samt genetiske analyser av arten. Denne rapporten vil bli ferdigstilt av Breiehagen 15. juli. Årets undersøkelser og påfølgende rapport er utført etter initiativ fra og med midler fra Jæren Energi slik at tilleggsvilkåret fra NVE av 23.5.08 skal være oppfylt.

Jæren Energi mener videre at vindparkens konsekvens i forhold til særlig myrsnipe ikke kan sies å ha forverret seg etter endelig vedtak i Olje- og energidepartementet i 2005. Etter at konsesjonen ble gitt har det ikke vært registrert særlig myrsnipe i planområdet (undersøkelser i 2005, 2006 og 2008). Siden endelig vedtak i departementene har særlig myrsnipe også blitt tatt ut av Nasjonal rødliste på grunn av at underarter er tatt ut av rødlisten og på grunn av nærmere genetiske undersøkelser av underarten særlig myrsnipe. ”

Moment i klage:

”NOF Rogaland mener at Jæren Energi må følge de vilkår som er satt om anleggsarbeid i hekkesesongen og særlige hensyn til sårbare fuglearter i området.”

Kommentar fra Jæren Energi:

”Jæren Energi understreker at vilkåret til Miljøverndepartementet fra 2005 som sier ‘Det skal ikke utføres anleggsarbeider eller liknende i månedene april-juni som kan virke forstyrrende på hekkende sårbare fuglearter i området, jf. særlig hensyn til rødlistearten særlig myrsnipe også er inkludert i de gjeldende reguleringsbestemmelsene. Setningen er imidlertid omformulert til ‘Det skal ikke utføres anleggsarbeider og liknende i april - juni som kan virke forstyrrende på hekkende, sårbare fuglearter i området’ fordi særlig myrsnipe ikke lenger er på rødlisten. Jæren Energi, samt entreprenører og underleverandører vil forholde seg til disse reguleringsbestemmelsene i anleggsperioden. En mer detaljert beskrivelse av anleggsarbeidet vil bli utarbeidet av Jæren Energi i samråd med Time og Hå kommuner i forbindelse med anleggsplan. Anleggsplanen skal fremlegges for NVE for godkjenning i henhold til vilkår i konsesjonen.”

5. Forholdet til jordvern

Moment i klage:

”Langerak mener at vindkraftanlegget vil føre til en nedbygging av uerstattelige jordressurser.”

Kommentar fra Jæren Energi:

”Planområdet for vindparken består i hovedsak av områder med gjødslet utmarksbeite, kystlynghei, myrer og skogplantingsfelt og berører i svært liten grad dyrket mark. De fysiske inngrepene vil videre fysisk berøre mindre enn 3 % av planområdet. Jæren Energi mener derfor at jordressursene i området i svært liten grad blir berørt av vindkraftanlegget. Endringen i utbyggingsløsning vil heller ikke påvirke dette bildet nevneverdig. Den nåværende utbyggingsløsningen berører om lag 132 mål fysisk, mens den gamle utbyggingsløsningen berørte om lag 124 mål fysisk.”

6. Forholdet til Ådne Undheim

Moment i klage:

”Undheim er misfornøyd med at det er plassert vindmøller nær hans eiendom samtidig som utbyggingsplanene ikke inkluderer Undheims eiendom. Han mener derfor at han mister muligheten for å bygge vindkraft selv på sin eiendom. Undheim mener videre at Jæren Energi fraskriver seg det økonomiske ansvaret ved å ekskludere Undheims eiendom fra konsesjonsområdet, i stedet for å betale Undheim den erstatningen han har krav på.”

Kommentar fra Jæren Energi:

"Jæren Energi har ønsket å ha med Ådne Undheim i prosjektet, men har ikke kommet til enighet med Undheim fordi han har krevd en mye bedre avtale enn de andre berørte grunneierne. Dette har ikke Jæren Energi kunnet gå med på, og Undheim har derfor ikke ønsket å være med i prosjektet. Jæren Energi har respektert dette og har utformet utbyggingsplanen slik at eiendommen til Undheim ikke blir berørt. Under detaljprosjekteringen har det videre vist seg at det har vært mulig å utnytte vindressursene i planområdet optimalt uten å berøre Undheims eiendom. Foreliggende utbyggingsløsning med 32 vindmøller utnytter vindressursene på Høg-Jæren på en svært god måte, noe en energiproduksjon på 242 GWh og 3288 fullasttimer indikerer. Detaljprosjekteringen har videre vist at det er ikke mulig å inkludere flere møller enn 32, eksempelvis på Undheims eiendom, da dette enten vil medføre for store belastninger på vindmøllene eller et for høyt støynivå for nærliggende bebyggelse.

Ved utbyggingsalternativer som har blitt vurdert, er det søkt å optimalisere energiproduksjon innenfor gjeldende konsesjons- og reguleringsområde og samtidig overholde retningslinjer for støy. Alle mølleplasseringene mot eiendommen til Undheim forholder seg derfor både til vedtatt konsesjons- og reguleringsområde og tar i tillegg hensyn til naboloven ved at de plasseres minimum 50 meter fra eiendomsgrensen.

Jæren Energi vil også informere om at Time kommune har tatt stilling til avstandskravet fra Ådne Undheim i forbindelse med godkjenning av reguleringsendring for Høg-Jæren Energipark. I Time kommunestyres behandling av reguleringsendringen den 17.06.08, ble det fremmet et forslag om tilleggsvilkår i reguleringsbestemmelsene om at Jæren Energi ikke kunne plassere vindmøller nærmere enn 180 meter fra Undheims eiendom. Dette forslaget ble nedstemt med 26 mot 1 stemme. Time kommune har derfor vedtatt i sin reguleringsplan at avstandskravet fra Undheim ikke skal imøtekommes.

Jæren Energi viser ellers til NVEs vurderinger og begrunnelser i 'Bakgrunn for vedtak' av 23.5.08."

7. Ny konsesjonsvurdering

Moment i klage:

"NOF Rogaland og Langerak mener at den opprinnelige søknaden fra 2003 ble behandlet på et sterkt mangelfullt grunnlag. NOF Rogaland mener at utredningsplikten heller ikke er oppfylt i forbindelse med søknad om konsesjonsendring. Langerak mener at søknad om konsesjonsendring må behandles samtidig med 8 andre nærliggende prosjekter i Rogaland."

Kommentar fra Jæren Energi:

"Vindmølleparken på Høg-Jæren har tidligere gjennomgått en lang og grundig vurdering hos alle berørte myndigheter. Vindkraftsaker må behandles etter Energiloven med Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE) som ansvarlig myndighet og etter Plan og bygningsloven med kommunen som ansvarlig myndighet. NVE ga konsesjon til Høg-Jæren Energipark i september 2004 og begrunnet det med gode vindressurser, svært gunstig plassering i forhold til eksisterende infrastruktur, moderate produksjonskostnader og akseptable miljøvirkninger. Reguleringsplanen for vindparken ble deretter vedtatt i begge de berørte kommunene, Time og Hå. Henholdsvis 24 av totalt 27 kommunerepresentanter har stemt for realisering av vindkraftprosjektet i Time kommune mens 30 av 33 representanter har stemt for i Hå kommune. Rogaland fylkeskommune har bekreftet denne positive lokale innstillingen til Høg-Jæren Energipark hvor 9 av 15 representanter i fylkesutvalget stemte for prosjektet. Fylkesmannen i Rogaland ved Miljøvernavdelingen varslet innsigelse mot kommunenes reguleringsplan av vindparken. Etter klager og innsigelse på disse tillatelsene ble det gjennomført en ny vurdering av prosjektet i både Olje- og energidepartementet som øverste Energimyndighet og i Miljøverndepartementet som øverste planmyndighet. Etter klagebehandlingen stadfestet begge

departementene tillatelsene til å bygge og drive Høg-Jæren vindpark. Konsekvensutredningene som er gjennomført er godkjent av både NVE og Olje- og Energidepartementet og utredningsplikten er dermed oppfylt. Vindparken på Høg-Jæren har dermed etter en grundig saksprosess på over 4 år fått alle nødvendige tillatelser fra berørte myndigheter i vindkraftsaker.

Vindkraftverket er tidligere gitt konsesjon og planområdet er regulert til vindkraft, og det er nå endringen i utbyggingsløsning fra 27 x 3-3,5 MW møller til 32 x 2,3 MW møller som det skal tas stilling til. Jæren Energi har i forbindelse med søknad om konsesjons- og reguleringsendring vist konsekvensene av å endre utbyggingsløsning fra 27 x 3-3,5 MW møller til 32 x 2,3 MW møller. Omfanget av konsekvensutredningene som skulle utføres i forbindelse med en endringssøknad har blitt drøftet mellom NVE og Time og Hå kommuner, og Jæren Energi har etterkommet disse kravene fra NVE og kommunene. Jæren Energi viser ellers til NVEs vurderinger og begrunnelser i 'Bakgrunn for vedtak' av 23.05.08 når det gjelder vurderinger angående utredningsplikten.

Det blir etter Jæren Energis oppfatning helt feil at det skal kunne kreves at konsesjonsgitte prosjekter skal sees i sammenheng med stadig nye prosjekter som lanseres. Da vil man aldri komme i gang med ren, fornybar energiproduksjon. NOF Rogaland har til orientering gått i mot alle de 8 andre planlagte vindparkene i denne delen av Rogaland i sin høringsuttalelse til prosjektene. Både regjering og Stortinget har fastsatt et mål om 3 TWh vindkraft i Norge innen 2010. En realisering av Høg-Jæren vindpark vil gi et viktig bidrag for å nå dette nasjonale målet."

NVEs vurdering av klagen

NVE vil innledningsvis påpeke at flere av de klagegrunnene som anføres tidligere har vært gjenstand for vurdering både ved den opprinnelige søknaden og i forbindelse med vurdering av endringssøknaden. Det vises i denne forbindelse til NVEs vurderinger i notatene "Bakgrunn for vedtak" av 7.9.04 og 23.5.08 og notat av 22.12.04 der NVEs vurdering av klagen på det opprinnelige konsesjonsvedtaket blir vurdert.

Etter NVEs vurdering synes følgende klagegrunner mest relevant å kommentere:

Visualiseringer og utredninger av visuelle virkninger

Sigmund og Gudveig Langerak hevder, som i tidligere uttalelser, at visualiseringene ikke er riktige og at kvaliteten er dårlig. Også Helland mener visualiseringene er uriktige. NVE konstaterer at klagerne viderefører sin kritikk mot de fotorealistiske visualiseringene som er utarbeidet. NVE har ved flere anledninger, senest i tidligere nevnte notat av 23.5.08, omhandlet dette forholdet. NVE slutter seg ikke til denne kritikken, men mener tvert imot at de fremlagte visualiseringene gir et godt og realistisk inntrykk av hvordan tiltaket vil kunne bli seende ut fra ulike betraktningsskudd. Tiltakshaver har utarbeidet flere fotorealistiske visualiseringer av det omsøkte tiltaket, og har etter NVEs vurdering oppfylt kravet til visualisering både i den opprinnelige søknaden og i endringssøknaden. Sigmund og Gudveig Langerak ønske om at det utarbeides tredimensjonale visualiseringer støttes ikke av NVE. Etter NVEs vurdering har utarbeidelse av fotorealistiske visualiseringer og todimensjonale animasjoner gitt et tilstrekkelig grunnlag til å vurdere de visuelle virkningene av tiltaket. Det vises for øvrig til NVEs vurderinger i notat av 23.5.08.

Sigmund og Gudveig Langerak hevder at vindturbinene i planområdet flyttes ut mot grensene og vestover i planområdet og at dette øker eksponeringen og de negative visuelle virkningene mot Låg-Jæren. NVE konstaterer at det er mindre endringer i plassering av vindturbinene i planområdet. Dette blant annet med bakgrunn i at det totale antallet økes og at det derfor er nødvendig å øke avstanden

mellom de 32 vindturbinene som det nå er gitt konsesjon til. Hva gjelder de 3 vestligste vindturbinene er de flyttet med følgende avstander;

- Vindturbin nr. 1 (nummerering i plankart vedlagt søknad av 5.3.08) er flyttet ca. 170 meter lenger vest og vil bli liggende på plangrensen i reguleringsplanen
- Vindturbin nr. 2 er flyttet ca. 160 meter lenger sørvest og vil bli liggende på plangrensen i reguleringsplanen.
- Vindturbin nr. 4 er flyttet ca. 130 meter mot nordvest og vil liggende på plangrensen i reguleringsplanen

NVE kan ikke se at disse marginale endringene i turbinplasseringer vil medføre vesentlige endringer i de visuelle virkningene for Låg-Jæren.

Fugl

NOF Rogaland betviler lovligheten av NVEs vedtak da de mener utredningene ikke er tilfredsstillende. Etter NOFs mening burde NVE tatt stilling til om det skulle kreves ny konsekvensutredning eller ikke. Etter foreningens mening burde et nytt utredningsprogram blitt utarbeidet og lagt ut til høring. Også Sigmund og Gudveig Langerak og Helland savner nærmere utredninger knyttet til fuglelivet. Sigmund og Gudveig Langerak nevner spesielt rovfugltrekket. NOF Rogaland retter kritikk mot tiltakshaver som ikke har fulgt opp vilkår vedrørende særlig myrsnipe satt til konsesjonen. NOF mener tiltaket ikke må gjennomføres på grunn av økte arealinngrep, økt kollisjonsrisiko og områdets potensial som hekkeområde for særlig myrsnipe og andre arter på rødlista.

Ved endringer av tiltak skal NVE, som ansvarlig myndighet etter utredningsbestemmelsene i plan- og bygningsloven påse at virkningene av endringene blir klarlagt. Etter NVEs vurdering tilfredsstiller søknaden fra Jæren Energi AS dette kravet. NVE la i konsesjonsvedtaket til grunn at det ikke vil være vesentlige endringer i kollisjonsrisiko for rovfugl som følge av endringen. Etter NVEs mening ville nye utredninger vanskelig kunne konkludere med at endringen av tiltaket, med en økning i turbinantallet med 5 vindturbiner, ville medført økt kollisjonsrisiko for rovfugl. NVE konstaterer at NOF Rogaland og Sigmund og Gudveig Langerak ikke er enig i NVEs vurderinger knyttet til kollisjonsfare. NVE viser til notat av 23.5.08 i denne sammenhengen.

Jæren Energi sier i sine kommentarer til klagen at det direkte arealbeslaget øker med 8 daa, fra et direkte arealbeslag på 124 daa for den gamle utbyggingsløsningen til et direkte arealbeslag på 132 daa for den nye utbyggingsløsningen. Jæren Energi har videre fulgt opp NVEs vilkår om å gjennomføre oppdaterte undersøkelser av forekomsten av særlig myrsnipe også i år. Torgrim Breiehagen gjennomførte disse undersøkelsene i slutten av mai uten å finne arten innenfor planområdet eller i tilgrensende områder. Rapporten fra Breiehagen ble ferdigstilt 15.7.08 og oversendt NVE. NVE har tidligere antatt at det finnes hekkeforekomster av særlig myrsnipe innenfor planområdet for vindkraftverket. Under den endelige klagebehandlingen ble dette ikke av OED/MD ansett som en viktig nok grunn til å endre NVEs konsesjonsvedtak. NVE konstaterer at NOF Rogaland ikke er enig i de konklusjoner som er fattet.

Støy

Sigmund og Gudveig Langerak mener endringen av tiltaket vil øke støyen for deres bolig ved at vindturbinene flyttes ut mot plangrensene for tiltaket og lenger vest i planområdet. NVE konstaterer at vindturbinene er flyttet noe i endringsvedtaket. NVE forholder seg til gjeldende retningslinjer for støy og konstaterer at endringen av vindkraftverket ikke vil føre til at disse overskrides. Det vises i denne sammenheng til NVEs vurderinger i notat av 23.5.08.

Forholdet til Ådne Undheim

Advokatfirmaet Haver, på vegne av grunneier Ådne Undheim, mener endringsvedtaket vil legge beslag på vindressursene på hans eiendom. Dette vil gjøre at hans ønske om å sette opp vindturbiner på sin eiendom ikke kan gjennomføres.

NVE er kjent med ønsket fra Undheim om å sette opp vindturbiner. Allerede i 2001 var NVE i kontakt med Undheim vedrørende hans ønske om å bygge ut vindkraft på sin eiendom. NVE konstaterer at det pr dags dato ikke er mottatt en konsesjonssøknad fra Undheim som oppfyller de krav til konsesjonssøknader som er gitt i energilovens § 2-1 og tilhørende forskrifts § 3-2.

Det påpekes av klager at endringsvedtaket, der det gis konsesjon til å etablere vindturbiner i nærheten av hans eiendom, er usaklig og at vindkraftverket er endret fordi tiltakshaver ønsker å fraskrive seg det økonomiske ansvaret ved å betale den erstatning Undheim mener han har krav på. Det påpekes at 4 vindturbiner er plassert like ved eiendomsgrensen og at begrunnelsen for plasseringen virker lite troverdig ettersom det ble klarlagt i skjønnsforhandlingene at Undheims eiendom var et av de områdene var best egnet til å utnytte vindressursene.

Jæren Energi påpeker i sin kommentar til klagen at Undheim har vært i forhandlinger om økonomisk kompensasjon, men at det ikke er oppnådd enighet mellom partene. Tiltakshaver sier videre at det har vært mulig å utnytte vindressursene i området optimalt uten å berøre Undheims eiendom.

NVE konstaterer at Jæren Energi har valgt å omsøke en utbyggingsløsning som ikke omfatter Undheim eiendom. NVE konstaterer også at plasseringen av vindturbinene i følge tiltakshaver er gjort ut fra ønsket om å utnytte vindressursene optimalt. Det er 3 vindturbiner som er plassert like ved eiendomsgrensen til Undheim (ca. 50 meter). En fjerde vindturbin ligger med noe større avstand til Undheim eiendom. Etter NVEs vurdering vil utbyggingsløsningen, med en antatt produksjon på 242 GWh og en estimert brukstid gjennom året på ca 3300 timer, utnytte vindressursene i planområdet svært godt. NVE kan ikke se at vedtaket om å gi konsesjon til Jæren Energi AS skal omgjøres på grunn av ønsket fra Undheim om å etablere vindturbiner på sin egen eiendom. NVE konstaterer samtidig at det ikke er fremmet en søknad om å utnytte eiendommen til dette formålet.

Forholdet til Ingolv Helland

Helland sier i sin klage at han har en pågående retts sak mot Jæren Energi på grunn av 6 vindturbiner som er plassert nært sin eiendom. Han ber om at klagen gis oppsettende virkning.

NVE legger til grunn at rettstvisten mellom Jæren Energi og Helland avgjøres i rettsvesenet.

Jordvern

Sigmund og Gudveig Langerak mener nye rikspolitiske retningslinjer for jordvern må legges til grunn og ber om at Landbruksdepartementet foretar en faglig vurdering av hensynet til jordvernet før saken sluttbehandles.

NVE finner ikke at tiltaket er i konflikt med jordvern. Planområdet består i hovedsak av områder med utmarksbeite, kystlynghei, myrer og skogplantingsfelt. Tiltaket berører således i liten grad dyrket mark og vil etter NVEs vurdering gi ubetydelige virkninger for jordvern.

Anmodning om oppsettende virkning

Undheim og Helland ber om at deres klager gis oppsettende virkning. NVE legger til grunn at vedtaket ikke iverksettes før klagen er avgjort i Olje- og energidepartementet.

Konklusjon

NVE konstaterer at klagerne er uenige i NVEs skjønnsutøvelse og det endelige vedtaket.

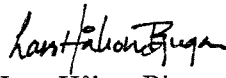
Vi kan ikke se at det i klagen fremkommer nye vesentlige opplysninger som gir grunnlag for å oppheve eller endre vårt vedtak av 23.5.08.

NVEs vedtak med underliggende materiale blir med dette oversendt Olje- og energidepartementet for behandling. Vi ber om at saksdokumentene blir returnert når saken er avsluttet.

Med hilsen

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Arne Olsen'.

Arne Olsen
seksjonssjef

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Lars Håkon Bjugan'.

Lars Håkon Bjugan
senioringeniør

Kopi: Jæren Energi AS, Time kommune, Hå kommune, Fylkesmannen i Rogaland, Rogaland fylkeskommune, alle klageinstanser